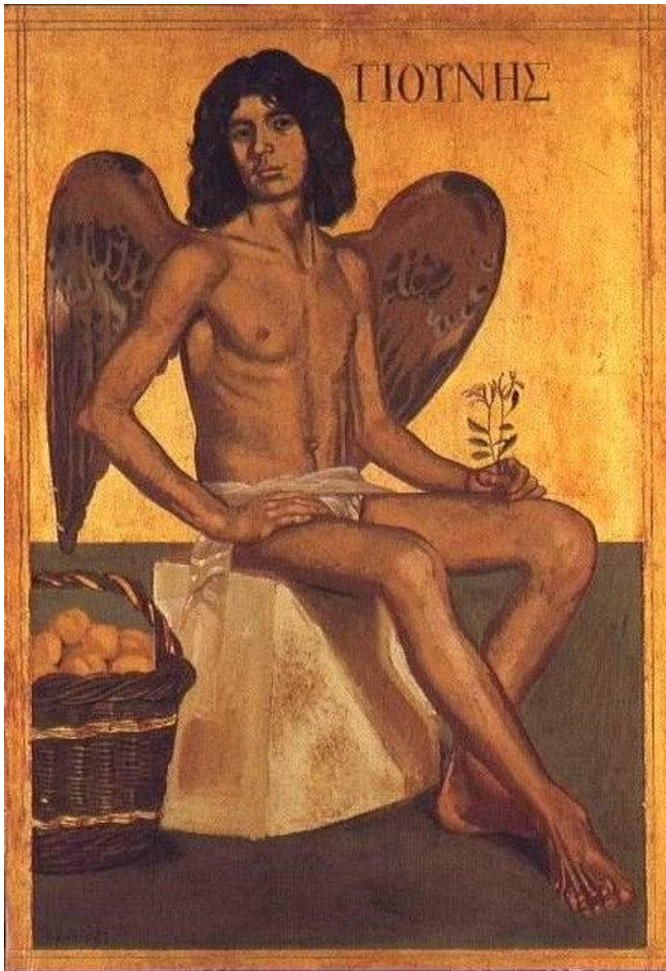

Ο Ιούνιος είναι ο έκτος μήνας του Γρηγοριανού (Νέου) Ημερολογίου, με διάρκεια 30 ημέρες.

Ο Ιούνιος στην αρχαιότητα

Ο Ιούνιος πήρε το όνομά του από την σύζυγο του Δία την Ήρα, η οποία στα λατινικά ονομάζονταν Juno. Κατά μία άλλη εκδοχή, ο Ιούνιος πήρε το όνομά του από τον Λεύκιο Ιούνιο Βρούτο, τον πρώτο Ύπατο που θεμελίωσε τη Δημοκρατία στη Ρώμη, τον 5ο αιώνα π.Χ.

Είναι ο δέκατος μήνας κατά το εκκλησιαστικό ημερολόγιο που αρχίζει τον Σεπτέμβριο, και ο τέταρτος κατά το παλαιό ρωμαϊκό ημερολόγιο. Στο αττικό ημερολόγιο ήταν ο δωδέκατος μήνας και ονομάζονταν Σκιροφοριών διάρκειας 29 ημερών και αντιστοιχεί με το χρονικό διάστημα από 24 Μαΐου έως 22 Ιουνίου. Σε άλλες πόλεις της αρχαίας Ελλάδας τελευταίος

μήνας του χρόνου θεωρούνταν ο Ποσειδεών ο οποίος στην Αθήνα λογίζονταν ως ο έκτος μήνας του έτους.

Ο Ιούνιος στην Ελληνική λαογραφία

Σε διαφορετικές περιοχές της Ελλάδος ο Ιούνιος έχει την δική του ξεχωριστή ονομασία. Στα Γρεβενά αναφέρεται ως Κερασάρης και στον Πόντο Κερασινός επειδή ωριμάζουν τα κεράσια, ενώ λόγω του «ερινασμού» ή «ορνιασμού» (τεχνητή γονιμοποίηση με ορνούς ή καρπούς άγριας συκιάς) των ήμερων σύκων ονομάζεται Ορνιαστής στην Άνδρο, Ρινιστής στην Πάρο και Απαρνιαστής σε διάφορα άλλα μέρη. Είναι όμως κυρίως γνωστός ως Θεριστής: «αρχές του Θεριστή, του δρεπανιού μας η γιορτή» αφού συνδέεται άμεσα με την ωρίμανση και τον θερισμό των δημητριακών. Το θέρισμα γίνεται με το δρεπάνι αρχίζοντας από το μέρος που έχει λυγίσει τα στάχυα ο αέρας.

Το έθιμο με τις φωτιές τ' Αϊ-Γιάννη στις 23 του μήνα είναι ευρέως διαδεδομένο και σε άλλους λαούς όπου συνδέεται με το Θερινό Ηλιοστάσιο.

Μεταξύ των εθίμων του θερισμού αυτά που σχετίζονται με τα τελευταία στάχυα έχουν πολλά κοινά στοιχεία με άλλους ινδοευρωπαϊκούς λαούς. Σε μερικά μέρη αφήναν αθέριστα τα τελευταία στάχυα, ενώ σε άλλα έπλεκαν μια δέσμη, σε σχήμα σταυρού, που την έλεγαν χτένι, ψαθί ή σταυρό, και την τοποθετούσαν στο εικονοστάσι του σπιτιού. Την εποχή της σποράς τα έτριβαν κι ανακάτευαν τους κόκκους τους με το καινούργια σπόρο. Το αθέριστο κομμάτι ήταν τα γένια του νοικοκύρη, «αφήνω του ζευγολάτη τα γένια» έλεγαν, ενώ σε άλλες περιοχές ονομάζονταν «τα γένια του Θεού». Στο τρίτο δεκαήμερο του Ιουνίου συμβαίνει το θερινό ηλιοστάσιο ή η θερινή τροπή του Ήλιου, το επονομαζόμενο «λιοτρόπι» από τον λαό μας, εξ ου και η ονομασία του Ιουνίου ως «Λιοτρόπης».

Στις 24 του μήνα έχουμε την γενέθλια εορτή του Αϊ-Γιάννη του Πρόδρομου: «Τ' Αϊ-Γιαννιού του Λαμπαδάρη», εξ ου και το όνομα που δίνεται στον Ιούνιο «Αϊ-γιαννίτης» ή «Αγιογιαννίτης». Η γιορτή του είναι ταυτισμένη με δύο κύκλους εθίμων: με τον Κλήδονα αλλά και με τις φωτιές που ανάβονται την παραμονή της εορτής, απ' όπου προέρχονται και οι προσωνυμίες «Φανιστής» και «Ριζικάρης», αλλά και «Ριγανάς» επειδή εκείνη την ημέρα μάζευαν ρίγανη.

Αν και τα έθιμα αυτά της υπαίθρου, που τα κρατούσε ζωντανά στην πόλη η «γειτονιά», σιγά-σιγά λησμονιούνται, οι παλαιότεροι δεν μπορούν να ξεχάσουν τις παιδικές αναμνήσεις και τα πηδήματα πάνω από τις φωτιές τ' Αϊ-Γιάννη. Αναμνήσεις που αναβιώνουν κάθε φορά

που ακούγονται τραγούδια όπως εκείνο του Λευτέρη Παπαδόπουλου για 'κείνο το Σάββατο κι απόβραδο στην Αριστοτέλους που «φωτιές ανάβανε στους απάνω δρόμους/ τ' Αϊ-Γιάννη θα 'τανε θαρρώ'.» Ή εκείνο το άλλο του Μάνου Ελευθερίου: «Ανάβουνε φωτιές στις γειτονιές,/ του Άη Γιάννη/ Αχ πόσα τέτοια ξέρεις και μού λες/ που 'χουν πεθάνει;»

Η αναβίωση του εθίμου του «Κλήδονα». Πρόκειται για ένα έθιμο που έχει τις ρίζες του στην αρχαιότητα και του οποίου η πρώτη γραπτή περιγραφή ανέρχεται στους βυζαντινούς χρόνους. Ο «Κλήδονας» είναι μια λαϊκή μαντική διαδικασία, από τις πιο τελετουργικές όλων των παραδόσεων του τόπου μας, σύμφωνα με τον οποίο αποκαλύπτεται στις άγαμες κοπέλες η ταυτότητα του μελλοντικού τους συζύγου. Η ίδια η λέξη υπάρχει από την εποχή του Ομήρου, «κλήδων» ονομαζόταν ο προγνωστικός ήχος, και κατ' επέκταση το άκουσμα σιωπισμού ή προφητείας, ο συνδυασμός τυχαίων και ασυνάρτητων λέξεων ή πράξεων κατά τη διάρκεια μαντικής τελετής, στον οποίο αποδιδόταν προφητική σημασία. Την παραμονή του Αη-Γιαννιού, οι ανύπανδρες κοπέλες μαζεύονται σε ένα από τα σπίτια του χωριού, όπου αναθέτουν σε κάποιο μέλος της συντροφιάς, συνήθως σε μια «Μαρία» (στη Θράκη ο ρόλος αυτός δίνεται στην ονομαζόμενη «Καλλινίτσα»), της οποίας και οι δύο γονείς είναι εν ζωή, να φέρει από το πηγάδι ή την πηγή το «αμίλητο νερό». Η ονομασία αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι η εν λόγω κοπέλα και η συνοδεία της πρέπει να ολοκληρώσουν την αποστολή αυτή, τηρώντας απόλυτη σιωπή. Επιστρέφοντας στο σπίτι όπου τελείται ο κλήδονας, το νερό αδειάζεται σε πήλινο -ως επί το πλείστον- δοχείο, στο οποίο η κάθε κοπέλα ρίχνει ένα αντικείμενο, το λεγόμενο ριζικάρι. Συνήθως, πρόκειται για κάποιο προσωπικό αντικείμενο, συχνά μάλιστα πολύτιμο. Στη συνέχεια, το δοχείο σκεπάζεται με κόκκινο ύφασμα «κλειδώνεται» και τοποθετείται σε ανοιχτό χώρο. «Κλειδώνουμε τον κλήδονα με τ' Αγιαννιού τη χάρη, κι όποια 'χει καλό ριζικό να δώσει να τον πάρει». Εκεί παραμένει όλη τη νύχτα υπό το φως των άστρων, για να «ξαστριστεί». Οι κοπέλες επιστρέφουν ύστερα στα σπίτια τους. Λέγεται ότι τη νύχτα αυτή θα δουν στα όνειρα τους το μελλοντικό τους σύζυγο. Την παραμονή της γιορτής των γενεθλίων του Αγίου Ιωάννη, εκτός από την τέλεση του κλήδονα, οι κάτοικοι του χωριού ανάβουν φωτιές, τις λεγόμενες «μπουμπούνες». Μια μεγάλη φωτιά στήνεται στην πλατεία του χωριού ή σ' ένα μέρος ανοιχτό, ώστε να φαίνεται από παντού. Άλλες μικρότερες φωτιές ανάβουν σε όλους τους μαχαλάδες προσπαθώντας ο κάθε ένας να ανάψει την μεγαλύτερη φωτιά, πάνω από τις οποίες πηδάνε όλοι οι κάτοικοι του χωριού. Έλεγαν ότι αν πηδούσαν 3 φορές θα έφευγαν οι ψύλλοι και οι κοριοί. Ανήμερα του Αϊ-Γιαννιού, αλλά πριν βγει ο ήλιος - ώστε να μην εξουδετερωθεί η μαγική επιρροή των άστρων-, η υδροφόρος νεαρή της προηγούμενης φέρνει μέσα στο σπίτι το αγγείο. Το μεσημέρι, ή το απόγευμα, συναθροίζονται πάλι οι ανύπανδρες κοπέλες. Αυτήν τη φορά όμως στην ομήγυρη μπορούν να συμμετέχουν και παντρεμένες γυναίκες, συγγενείς και γείτονες και των δύο φύλων, καλεσμένοι για να παίξουν το ρόλο μαρτύρων της μαντικής διαδικασίας. Καθισμένη στο κέντρο της συντροφιάς, η «Μαρία» ανοίγει τον κλήδονα. «Ανοίγουμε τον κλήδονα με τ' Αγιαννιού τη χάρη, και όποια έχει καλό ριζικό σήμερα ναν το πάρει». Και ανασύρει ένα-ένα από το αγγείο τα αντικείμενα, που αντιστοιχούν στο «ριζικό» κάθε κοπέλας, απαγγέλλοντας ταυτόχρονα δίστιχα, είτε όπως τα θυμάται, είτε από συλλογή τραγουδιών ή ακόμη από ημεροδείκτες. Το δίστιχο που αντιστοιχεί στο αντικείμενο της κάθε κοπέλας θεωρείται ότι προμηνύει το μέλλον της και σχολιάζεται από τους υπόλοιπους, που προτείνουν τη δική τους ερμηνεία σε σχέση με την ενδιαφερόμενη.

Προς το σούρουπο, όταν τελειώσει η μαντική διαδικασία, η κάθε κοπέλα γεμίζει το στόμα της με μια γουλιά αμίλητο νερό και στέκεται μπροστά σε ανοιχτό παράθυρο, έως ότου ακούσει το πρώτο ανδρικό όνομα. Αυτό πιστεύεται ότι θα είναι και το όνομα του άνδρα που θα παντρευτεί. Μετά το τέλος όλης αυτής της διαδικασίας στήνεται μεγάλο γλέντι στο οποίο συμμετέχει όλο το χωριό.

Παροιμίες για τον Ιούνιο

Από την αρχή του θεριστή, του δρεπανιού μας η γιορτή.

Από το θέρος ως τις ελιές, δεν απολείπουν οι δουλειές.

Γενάρη πίνουν το κρασί, το Θεριστή το ξίδι.

Θέρος, τρύγος, πόλεμοςκαι στο αλώνισμα χαρές!

Θέρος, τρύγος, πόλεμος, στασιό δεν έχουν.

Θέρος, τρύγος, πόλεμος, αποσταμό δεν έχουν.

Μάρτης έβρεχε, θεριστής εχαίρονταν.

Μάρτης έβρεχε, θεριστής τραγούδαγε.

Μη σε γελάσει ο βάτραχος και το χελιδονάκι, αν δε λαλήσει ο τζιτζικας, δεν είν' καλοκαιράκι.

Πρωτόλη (Ιούνιε), Δευτερόλη (Ιούλιε) μου, φτωχολογιάς ελπίδα.

Το τραγούδι του Θεριστή, η χαρά του Αλωνιστή.

Τον Ιούνιο αφήνουν το δρεπάνι και σπέρνουν το ρεπάνι.

Καλώς τόνε το θεριστή, όπου μας εγλιτώνει, και με τα σάρια τα πολλά, το σπίτι μας φορτώνει.

Θεριστής με το δρεπάνι, τον καιρό του δεν τον χάνει.

Πηγή: Βικιπαίδεια, Σαν σήμερα.